
**ІДЕЯ ПОЛІДЕРЖАВИ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ ІНФОРМАЦІЙНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

*Г. Ю. Каніщев, канд. іст. наук, доцент
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій і поява мережі Інтернет давно стали вагомими чинниками розвитку сучасного суспільства. Саме тому Т. Кун у праці «Структура наукових революцій», що вийшла у Чикаго 1975 року, увів термін «інформаційне суспільство». Зараз цим терміном позначають суспільство, де головною діяльністю є вивчення, збирання, зберігання і розповсюдження інформації у формі знань.

Формування інформаційного суспільства поставило питання щодо його політичної надбудови, у першу чергу, найважливішого елемента цієї надбудови – держави. Приєднуємося до думки Н. В. Грицяк та Л. В. Литвинової, які у навчальному посібнику «Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства» (Київ, 2015 р.) зазначають, що розвиток інформаційного суспільства призводить до змін у державному управлінні у формі змін різних його підсистем: інституціональної, регулятивної, функціонально-комунікативної та духовно-ідеологічної.

Для нашої праці важливо прослідкувати зміни в одній із вищезгаданих підсистем – духовно-ідеологічній. Духовно-ідеологічна підсистема державного управління, за визначенням авторів посібника, крім політичних цінностей і, відповідно, політичної культури суспільства, охоплює сферу політичних ідеологій. Тобто поглядів людей на розвиток суспільства і держави та взаємовідносин між ними. Ми вважаємо це принципово важливим. Адже, як свідчить історія людства, жодне суспільство у всі часи не може розвиватися без таких ідеологій. Їх значення завжди полягало не просто у відображенні поглядів людей на суспільство і державу, а й у виробленні подальших напрямків змін, які потім матеріалізувалися в конкретній політиці та законодавстві.

Відповідно, не претендуючи на ідеологічну монополію, пропонуємо як таку ідеологію ідеологію полідержави. Її зміст становить, насамперед, визначення цього терміна. Полідержава – це співіснування у межах єдиної держави територій (регіонів) із різним політико-правовим статусом і зміна цього статусу відповідно до вибору населення шляхом місцевого референдуму (плебісциту).

Складовими частинами ідеології полідержави є такі ідеї:

1. В унітарній державі всі регіони (області) держави поділяються на дві групи: регіони, що керуються без автономії, та регіони, що є автономними у складі держави. У федеративній державі наявна асиметрична федерація: неоднаковий політико-правовий статус суб'єктів такої держави. Крім того, існують окремі держави, що утворили із цієї країною конфедеративний союз.

2. Політичний устрій регіону (області) може з часом змінитися. В унітарній державі область, що керується централізовано, або її частина у майбутньому можуть набути в межах держави автономного статусу й навпаки. У федеративній державі може змінюватися політико-правовий статус її суб'єктів. Крім того, населення окремих територій має право в порядку зміни кордонів держави, визначеному її законодавством (в Україні – статтями 73 і 85, пунктом 2 її Конституції), відокремлюватися від держави, приєднуючись при цьому до іншої держави або утворювати нову державу з територій, що відокремилися. Ця інша або нова держава згодом може утворити із державою, від якої відбулося відокремлення (або із будь-якою іншою державою) конфедеративний союз. І навпаки, може відбуватись приєднання до держави інших територій – держав або їхніх частин. Зокрема тих держав, що перебувають із цією країною у конфедеративному союзі. Вхідження території до складу держави відбувається у порядку, передбаченому державним законодавством (у нашій країні – згаданий вище порядок зміни території України, визначений її Основним Законом). До складу унітарної держави така територія входить як автономна область або без автономії. У складі федеративної держави така територія отримує статус суб'єкта федерації.

3. Обов'язковим елементом зміни політичного статусу і кордонів території є місцевий референдум. Його статус і значення є неоднаковими для різних варіантів самовизначення території. У випадку визначення політичного статусу території і її кордонів у складі держави місцевий референдум є імперативним. Тобто його рішення є обов'язковими. У випадку визначення політичного статусу території та її кордонів з виходом зі складу держави місцевий референдум є консультативним, а зміна державних кордонів відбувається в порядку, передбаченому законодавством відповідної держави.

Пропозиція такої ідеології обумовлена наростаючою деструкцією класичних управлінських теорій і, відповідно, державних управлінських інституцій попередньої – індустріальної – епохи. Мета такої пропозиції – допомогти громадянам зорієнтуватися у напрямку подальших змін у державному управлінні сучасних держав унаслідок впливу процесів інформатизації і віртуалізації суспільства. У цих умовах для того, щоб не мати проблем із законом, а також щоб усвідомлювати наслідки своїх слів та дій, людям, вважаємо, потрібні ідеологічні орієнтири щодо того, як проблеми політичного ладу й територіальної цілісності держави можуть (і повинні) вирішуватись, по можливості, без конфронтації, мирним шляхом, із дотриманням норм міжнародного і конституційного права окремих національних держав.

Згадана ідеологія має велике значення і для держави в особі її посадових осіб та інституцій. Держава, в особі її керівництва, може і повинна бути не пасивним спостерігачем, а активним учасником (і навіть, організатором) зазначених вище змін за принципом «якщо не можеш

запобігти процесу – очолю його». Відповідно, саме ті держави, які пристосуються до нового політичного порядку, що його диктує інформаційне суспільство, збережуться й зміцняться. Ті ж, що його ігноруватимуть, рано чи пізно щезнуть з політичної карти, поступившись місцем новим державам, більш пристосованим до нових суспільних реалій.

ІДЕЯ ПОЛІДЕРЖАВИ У ПРАВІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Г. Ю. Канищев, канд. іст. наук, доцент

***Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»***

Процеси інформатизації і віртуалізації суспільства накладають відбиток на розвиток його політичних інституцій. Насамперед це стосується держави як головного елемента політичної організації суспільства поруч із громадянським суспільством та місцевим самоврядуванням. Можливим напрямком подальшої еволюції держави, на нашу думку, є формування полідержави.

Полідержава – це співіснування у межах єдиної держави територій (регіонів) із різним політико-правовим статусом і зміна цього статусу відповідно до вибору населення шляхом місцевого референдуму (плебісциту). За такого устрою в унітарній державі всі регіони (області) держави поділяються на дві групи: регіони, що керуються без автономії, та регіони, що є автономними у складі держави. У федеративній державі наявна асиметрична федерація: неоднаковий політико-правовий статус і повноваження суб'єктів такої держави. Крім того, існують окремі держави, що утворили із цією країною конфедеративний союз.

Формування полідержави потребує змін у міжнародному, а також у конституційному праві держав. Насамперед, це доповнення права націй на самовизначення правом територій на самовизначення. Право територій на самовизначення – це право населення будь-якої території вирішувати питання щодо свого політичного статусу й меж території шляхом проведення місцевого референдуму.

Право територій на самовизначення не суперечить, а суттєво доповнює право націй на самовизначення. Насамперед тим, що визнає право на самовизначення за населенням будь-якої території, незалежно від її етнічного (національного) складу. Тим самим усувається несправедливість, на яку звернув увагу В. Штепа у своїй інтернетпублікації «Регион имеет право!» від 17 січня 2018 р. на сайті «After empire» («После империи»). Він стверджує, що тлумачення самовизначення як виключно права націй призводить до позбавлення можливості самовизначення для населення певної території, яке не становить окремої етнічної спільноти, але має свій окремий політичний інтерес і бажає втілити його у життя шляхом самовизначення через місцевий референдум.